

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ

της 7ης Νοεμβρίου 2000 *

Στην υπόθεση C-371/98,

που έχει ως αντικείμενο αίτηση του High Court of Justice (England & Wales), Queen's Bench Division (Divisional Court) (Ηνωμένο Βασίλειο), προς το Δικαστήριο, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρου 234 ΕΚ), με την οποία ζητείται, στο πλαίσιο της διαφοράς που εκκρεμεί ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου μεταξύ

The Queen

και

Secretary of State for the Environment, Transport and the Regions,

ex parte: First Corporate Shipping Ltd,

παρισταμένων των:

World Wide Fund for Nature UK (WWF)

και

Avon Wildlife Trust,

* Γλώσσα διαδικασίας: η αγγλική.

η έκδοση προδικαστικής αποφάσεως ως προς την ερμηνεία των άρθρων 2, παράγραφος 3, και 4, παράγραφος 1, της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21ης Μαΐου 1992, για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας (ΕΕ L 206, σ. 7),

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ,

συγκείμενο από τους G. C. Rodríguez Iglesias, Πρόεδρο, C. Gulmann (εισηγητή), M. Wathelet και B. Σκουρή, προέδρους τμήματος, D. A. O. Edward, J.-P. Puissochet, P. Jann, L. Sevón και R. Schintgen, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: P. Léger

γραμματέας: H. A. Rühl, κύριος υπάλληλος διοικήσεως,

λαμβάνοντας υπόψη τις γραπτές παρατηρήσεις που κατέθεσαν:

- η First Corporate Shipping Ltd, εκπροσωπούμενη από τους G. Barling, QC, M. Shaw και M. Hoskins, barristers, εντολοδόχους του δικηγορικού γραφείου Arnheim Tite & Lewis, solicitors,
- το World Wide Fund for Nature UK (WWF) και το Avon Wildlife Trust, εκπροσωπούμενα από τους P. Sands και J. H. Marks, barristers, εντολοδόχους του δικηγορικού γραφείου Leigh Day & Co., solicitors,
- η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου, εκπροσωπούμενη από τον J. E. Collins, Assistant Treasury Solicitor, επικουρούμενο από τον R. Drabble, QC,

- η Φινλανδική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον H. Rotkirch και την T. Pynnä, valtioneasiamiehet,
- η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από τους R. B. Wainwright, κύριο νομικό σύμβουλο, και P. Stancanelli, μέλος της Νομικής Υπηρεσίας,

έχοντας υπόψη την έκθεση ακροατηρίου,

αφού άκουσε τις προφορικές παρατηρήσεις First Corporate Shipping Ltd, των World Wide Fund for Nature UK (WWF) και Avon Wildlife Trust, της Κυβερνήσεως του Ηνωμένου Βασιλείου, της Φινλανδικής Κυβερνήσεως και της Επιτροπής, κατά τη συνεδρίαση της 7ης Δεκεμβρίου 1999,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 7ης Μαρτίου 2000,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

¹ Με διάταξη της 21ης Ιουλίου 1998, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 16 Οκτωβρίου 1998, το High Court of Justice (England & Wales), Queen's Bench Division (Divisional Court), υπέβαλε, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρου 234 ΕΚ), ένα προδικαστικό ερώτημα ως προς την ερμηνεία των

άρθρων 2, παράγραφος 3, και 4, παράγραφος 1, της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21ης Μαΐου 1992, για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας (ΕΕ L 206, σ. 7, στο εξής: οδηγία περί οικοτόπων).

- 2 Το ερώτημα αυτό ανέκλυψε στο πλαίσιο διαδικασίας δικαστικού ελέγχου (judicial review) την οποία κίνησε η First Corporate Shipping Ltd (στο εξής: FCS) κατά μιας πράξεως με την οποία ο Secretary of State for the Environment, Transport and the Regions (Υπουργός Περιβάλλοντος, Μεταφορών και Περιφερειών, στο εξής: Υπουργός) δήλωσε ότι σκόπευε να προτείνει στην Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων την εκβολή του ποταμού Severn ως τόπο που μπορεί να χαρακτηριστεί ως ειδική ζώνη διατηρήσεως (στο εξής: ΕΖΔ), δυνάμει του άρθρου 4, παράγραφος 1, της οδηγίας περί οικοτόπων.

Το κοινοτικό νομικό πλαίσιο

- 3 Κατά το άρθρο 2 της οδηγίας περί οικοτόπων:

«1. Η παρούσα οδηγία σκοπό έχει να συμβάλει στην προστασία της βιολογικής ποικιλομορφίας, μέσω της διατήρησης των φυσικών οικοτόπων, καθώς και της άγριας χλωρίδας και πανίδας στο ευρωπαϊκό έδαφος των κρατών μελών όπου εφαρμόζεται η Συνθήκη.

2. Τα μέτρα τα οποία λαμβάνονται σύμφωνα με την παρούσα οδηγία αποσκοπούν στη διασφάλιση της διατήρησης ή της αποκατάστασης σε ικανοποιητική κατάσταση διατήρησης, των φυσικών οικοτόπων και των άγριων ειδών χλωρίδας και πανίδας κοινοτικού ενδιαφέροντος.

3. Κατά τη λήψη μέτρων σύμφωνα με την παρούσα οδηγία, λαμβάνονται υπόψη οι οικονομικές, κοινωνικές και πολιτιστικές απαιτήσεις, καθώς και οι περιφερειακές και τοπικές ιδιομορφίες.»

4 Το άρθρο 4 της οδηγίας περί οικοτόπων ορίζει τα εξής:

«1. Κάθε κράτος μέλος, βασιζόμενο στα κριτήρια που ορίζονται στο παράρτημα III (στάδιο 1) και στις σχετικές επιστημονικές πληροφορίες, προτείνει έναν κατάλογο τόπων, όπου υποδεικνύεται ποιοι τύποι φυσικών οικοτόπων από τους αναφερόμενους στο παράρτημα I και ποια τοπικά είδη από τα απαριθμούμενα στο παράρτημα II, απαντ[ούν] στους εν λόγω τόπους. Για τα ζωικά είδη που καταλαμβάνουν εκτεταμένες εκτάσεις, οι εν λόγω τόποι συμπίπτουν με τους τόπους, τους περιλαμβανόμενους στην περιοχή της φυσικής κατανομής αυτών των ειδών, οι οποίοι παρουσιάζουν τα ουσιώδη φυσικά ή βιολογικά στοιχεία για τη ζωή ή την αναπαραγωγή τους. Για τα υδρόβια είδη που καταλαμβάνουν εκτεταμένες περιοχές, αυτοί οι τόποι προτείνονται μόνον εάν είναι δυνατόν να προσδιοριστεί σαφώς μια ζώνη που να παρουσιάζει τα ουσιώδη φυσικά ή βιολογικά στοιχεία για τη ζωή ή την αναπαραγωγή τους. Τα κράτη μέλη προτείνουν, ενδεχομένως, προσαρμογή του εν λόγω καταλόγου βάσει των αποτελεσμάτων της εποπτείας που αναφέρεται στο άρθρο 11.

Ο κατάλογος διαβιβάζεται στην Επιτροπή μέσα σε μια τριετία από τη γνωστοποίηση της παρούσας οδηγίας ταυτόχρονα με τις πληροφορίες για κάθε τόπο. Οι πληροφορίες αυτές περιλαμβάνουν ένα χάρτη του τόπου, την ονομασία του, τη θέση του, την έκτασή του, καθώς και τα δεδομένα που προκύπτουν από την εφαρμογή των κριτηρίων του παραρτήματος III (στάδιο 1) και παρέχονται βάσει ενός εντύπου που καταρτίζει η Επιτροπή με τη διαδικασία του άρθρου 21.

2. Η Επιτροπή, βασιζόμενη στα κριτήρια του παραρτήματος III (στάδιο 2) και στα πλαίσια μιας από τις πέντε βιογεωγραφικές περιοχές που αναφέρονται στο στοιχείο γ', σημείο iii), του άρθρου 1 και του συνόλου του εδάφους που αναφέρεται στο άρθρο 2, παράγραφος 1, καταρτίζει, σε συμφωνία με καθένα από τα κράτη μέλη και

βάσει των καταλόγων των κρατών μελών, σχέδιο καταλόγου τόπων κοινοτικής σημασίας όπου καθίστανται πρόδηλοι οι τόποι στους οποίους απαντ[ούν] ένας ή περισσότεροι τύποι φυσικών οικοτόπων προτεραιότητας ή ένα ή περισσότερα είδη προτεραιότητας.

Τα κράτη μέλη των οποίων οι τόποι με τύπους φυσικών οικοτόπων και είδη που έχουν προτεραιότητα αντιπροσωπεύουν περισσότερο από το 5 % του εθνικού εδάφους μπορούν, σε συμφωνία με την Επιτροπή, να ζητήσουν ελαστικότερη εφαρμογή των κριτηρίων που απαριθμούνται στο παράρτημα ΙΙΙ (στάδιο 2) για την επιλογή του συνόλου των τόπων κοινοτικής σημασίας στο έδαφός τους.

Ο κατάλογος των τόπων των επιλεγμένων ως τόπων κοινοτικής σημασίας, στον οποίο καταδεικνύονται οι τόποι όπου απαντ[ούν] ένας ή περισσότεροι τύποι φυσικών οικοτόπων προτεραιότητας ή ένα ή περισσότερα είδη προτεραιότητας, καταρτίζεται από την Επιτροπή με την διαδικασία του άρθρου 21.

3. Ο προβλεπόμενος στην παράγραφο 2 κατάλογος καταρτίζεται μέσα σε μια εξαετία από την κοινοποίηση της παρούσας οδηγίας.

4. Όταν ένας τόπος κοινοτικής σημασίας, υπ' αυτή του την ιδιότητα, επιλέχθηκε δυνάμει της διαδικασίας της παραγράφου 2, το οικείο κράτος μέλος ορίζει τον εν λόγω τόπο ως ειδική ζώνη διατήρησης το ταχύτερο δυνατόν και, το αργότερο, μέσα σε μια εξαετία, καθορίζοντας τις προτεραιότητες σε συνάρτηση με τη σημασία των τόπων για τη διατήρηση ή την αποκατάσταση, σε ικανοποιητική κατάσταση διατήρησης, ενός τύπου φυσικών οικοτόπων του παραρτήματος Ι ή ενός είδους του παραρτήματος ΙΙ και για τη συνεκτικότητα του Natura 2000, καθώς και σε συνάρτηση με τους κινδύνους υποβάθμισης ή καταστροφής που επηρεάζουν τους εν λόγω τόπους.

5. Μόλις ένας τόπος εγγραφεί στον κατάλογο του τρίτου εδαφίου της δεύτερης παραγράφου, υπόκειται στις διατάξεις των παραγράφων 2, 3 και 4 του άρθρου 6.»

5 Το παράρτημα ΙΙΙ της οδηγίας περί οικοτόπων έχει ως εξής:

«Κριτήρια επιλογής των περιοχών που μπορεί να αναγνωριστούν ως περιοχές κοινοτικού ενδιαφέροντος και να χαρακτηριστούν ως ειδικές ζώνες διατήρησης

Στάδιο 1: Αξιολόγηση, σε εθνικό επίπεδο, της σχετικής σημασίας των περιοχών για κάθε τύπο φυσικού οικοτόπου του παραρτήματος Ι και κάθε είδος του παραρτήματος ΙΙ (συμπεριλαμβανομένων των τύπων φυσικών οικοτόπων προτεραιότητας και των ειδών προτεραιότητας)

Α. Κριτήρια αξιολόγησης της περιοχής για ένα δεδομένο τύπο φυσικού οικοτόπου του παραρτήματος Ι

α) Βαθμός αντιπροσωπευτικότητας του τύπου του φυσικού οικοτόπου στην περιοχή.

β) Έκταση της περιοχής που καλύπτεται από τον τύπο φυσικού οικοτόπου σε σχέση με τη συνολική επιφάνεια η οποία καλύπτεται από αυτό τον τύπο φυσικού οικοτόπου στο εθνικό έδαφος.

γ) Βαθμός διατήρησης της δομής και των λειτουργιών του συγκεκριμένου τύπου φυσικού οικοτόπου και δυνατότητα αποκατάστασης.

- δ) Συνολική αξιολόγηση της αξίας της περιοχής για τη διατήρηση του συγκεκριμένου τύπου φυσικού οικοτόπου.

B. Κριτήρια αξιολόγησης της περιοχής για ένα δεδομένο είδος του παραρτήματος II

- α) Μέγεθος και πυκνότητα του πληθυσμού του είδους που είναι παρών στην περιοχή σε σχέση με τους πληθυσμούς που είναι παρόντες στο εθνικό έδαφος.
 - β) Βαθμός διατήρησης των στοιχείων του οικοτόπου που είναι σημαντικά για το συγκεκριμένο είδος και δυνατότητα αποκατάστασης.
 - γ) Βαθμός απομόνωσης του πληθυσμού που είναι παρών στην περιοχή σε σχέση με τον ευρύτερο χώρο φυσικής κατανομής του είδους.
 - δ) Συνολική αξιολόγηση της αξίας της περιοχής για τη διατήρηση του συγκεκριμένου είδους.
- Γ. Με βάση τα κριτήρια αυτά, τα κράτη μέλη ταξινομούν τις περιοχές που προτείνουν στον εθνικό τους κατάλογο ως περιοχές που είναι δυνατό να αναγνωριστούν ως κοινοτικής σημασίας ανάλογα με τη σχετική τους αξία για τη διατήρηση κάθε τύπου φυσικού οικοτόπου ή κάθε είδους που περιλαμβάνεται αντίστοιχα στα παραρτήματα I ή στο παράρτημα II το οποίο τις αφορά.

Δ. Στον κατάλογο αυτό φαίνονται οι περιοχές στις οποίες παρέχεται προστασία στους τύπους φυσικών οικοτόπων προτεραιότητας και στα είδη προτεραιότητας που έχουν επιλεγεί από τα κράτη μέλη με βάση τα κριτήρια τα οποία αναφέρονται στα σημεία Α και Β παραπάνω.

(...)»

6 Το άρθρο 6, παράγραφοι 2, 3 και 4, της οδηγίας περί οικοτόπων ορίζει τα εξής:

«2. Τα κράτη μέλη θεσπίζουν τα κατάλληλα μέτρα ώστε στις ειδικές ζώνες διατήρησης να αποφεύγεται η υποβάθμιση των φυσικών οικοτόπων και των οικοτόπων ειδών, καθώς και οι ενοχλήσεις που έχουν επιπτώσεις στα είδη για τα οποία οι ζώνες έχουν ορισθεί, εφόσον οι ενοχλήσεις αυτές θα μπορούσαν να έχουν επιπτώσεις σημαντικές όσον αφορά τους στόχους της παρούσας οδηγίας.

3. Κάθε σχέδιο, μη άμεσα συνδεδεμένο ή αναγκαίο για τη διαχείριση του τόπου, το οποίο όμως είναι δυνατόν να επηρεάζει σημαντικά τον εν λόγω τόπο, καθεαυτό ή από κοινού με άλλα σχέδια, εκτιμάται δεόντως ως προς τις επιπτώσεις του στον τόπο, λαμβανομένων υπόψη των στόχων διατήρησής του. Βάσει των συμπερασμάτων της εκτίμησης των επιπτώσεων στον τόπο και εξαιρουμένης της περίπτωσης των διατάξεων της παραγράφου 4, οι αρμόδιες εθνικές αρχές συμφωνούν για το οικείο σχέδιο μόνον αφού βεβαιωθούν ότι δεν θα παραβιάσει την ακεραιότητα του τόπου περί του οποίου πρόκειται και, ενδεχομένως, αφού εκφρασθεί πρώτα η δημόσια γνώμη.

4. Εάν, παρά τα αρνητικά συμπεράσματα της εκτίμησης των επιπτώσεων και ελλείψει εναλλακτικών λύσεων, ένα σχέδιο πρέπει να πραγματοποιηθεί για άλλους επιτακτικούς λόγους σημαντικού δημοσίου συμφέροντος, περιλαμβανομένων λόγων

κοινωνικής ή οικονομικής φύσεως, το κράτος μέλος λαμβάνει κάθε αναγκαίο αντισταθμιστικό μέτρο ώστε να εξασφαλισθεί η προστασία της συνολικής συνοχής του Natura 2000. Το κράτος μέλος ενημερώνει την Επιτροπή σχετικά με τα αντισταθμιστικά μέτρα που έλαβε.

Όταν ο τόπος περί του οποίου πρόκειται είναι τόπος όπου ευρίσκονται ένας τύπος φυσικού οικοτόπου προτεραιότητας ή/και ένα είδος προτεραιότητας, είναι δυνατόν να προβληθούν μόνον επιχειρήματα σχετικά με την υγεία ανθρώπων και τη δημόσια ασφάλεια ή σχετικά με θετικές συνέπειες πρωταρχικής σημασίας για το περιβάλλον, ή, κατόπιν γνωμοδότησεως της Επιτροπής, άλλοι επιτακτικοί σημαντικοί λόγοι σημαντικού δημοσίου συμφέροντος.»

Η διαφορά της κύριας δίκης και το προδικαστικό ερώτημα

- 7 Η FCS είναι η κατά νόμο αρμόδια αρχή για τον λιμένα του Bristol (Ηνωμένο Βασίλειο), ο οποίος βρίσκεται στην εκβολή του ποταμού Severn, και έχει στην κυριότητά της σημαντικές εκτάσεις γης στα πέριξ του εν λόγω λιμένα. Αφότου αγόρασε τον λιμένα αυτόν, η FCS έχει επενδύσει, από κοινού με άλλες εταιρίες, κεφάλαιο περίπου 220 εκατομμυρίων λιρών στερλινών (GBP) για την ανάπτυξη των λιμενικών εγκαταστάσεων. Απασχολεί μόνιμως 495 υπαλλήλους με πλήρες ωράριο. Υπολογίζεται ότι στον λιμένα απασχολούνται από 3 000 έως 5 000 εργαζόμενοι, περιλαμβανομένων των υπαλλήλων της FCS.
- 8 Ο Υπουργός επισήμανε ότι σκοπεύει να προτείνει στην Επιτροπή τον χαρακτηρισμό των εκβολών του Severn ως ΕΖΔ, σύμφωνα με το άρθρο 4, παράγραφος 1, της οδηγίας περί οικοτόπων, ενώ η πλειονότητα των ευρισκομένων στη μεσοπαλιγορρική ζώνη τμημάτων της περιοχής αυτής είχαν ήδη χαρακτηριστεί ζώνες ειδικής προστασίας, σύμφωνα με την οδηγία 79/409/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 2ας Απριλίου 1979, περί της διατηρήσεως των αγρίων πτηνών (ΕΕ ειδ. έκδ. 15/001, σ. 202). Στη συνέχεια, η FCS υπέβαλε ενώπιον του High Court of Justice (England & Wales), Queen's Bench Division (Divisional Court), αίτηση να της επιτραπεί να ζητήσει δικαστικό έλεγχο.

- 9 Ενώπιον αυτού του εθνικού δικαστηρίου, η FCS υποστήριξε ότι το άρθρο 2, παράγραφος 3, της οδηγίας περί οικοτόπων επιβάλλει στον Υπουργό την υποχρέωση να λαμβάνει υπόψη του τις οικονομικές, κοινωνικές και πολιτιστικές απαιτήσεις, οσάκις αποφασίζει ποιοι τόποι πρέπει να προταθούν στην Επιτροπή σύμφωνα με το άρθρο 4, παράγραφος 1, της ίδιας αυτής οδηγίας.
- 10 Ο Υπουργός αντιτείνει ότι, βάσει της συλλογιστικής του Δικαστηρίου στην απόφαση της 11ης Ιουλίου 1996, C-44/95, Royal Society for the protection of birds (Συλλογή 1996, σ. I-3805), δεν μπορεί να λαμβάνει υπόψη του τις οικονομικές, κοινωνικές και πολιτιστικές απαιτήσεις, οσάκις αποφασίζει ποιοι τόποι πρέπει να προταθούν στην Επιτροπή σύμφωνα με το άρθρο 4, παράγραφος 1, της οδηγίας περί οικοτόπων.
- 11 Υπό τις συνθήκες αυτές, το High Court of Justice (England & Wales), Queen's Bench Division (Divisional Court), αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο το ακόλουθο προδικαστικό ερώτημα:

«Δικαιούται ή υποχρεούται ένα κράτος μέλος να λαμβάνει υπόψη του τις παραμέτρους που εκτίθενται στο άρθρο 2, παράγραφος 3, της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ του Συμβουλίου, για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας (ΕΕ 1992, L 206, σ. 7), δηλαδή τις οικονομικές, κοινωνικές και πολιτιστικές απαιτήσεις, καθώς και τις περιφερειακές και τοπικές ιδιομορφίες, οσάκις αποφασίζει ποιοι τόποι πρέπει να προταθούν στην Επιτροπή, σύμφωνα με το άρθρο 4, παράγραφος 1, της οδηγίας, και/ή οσάκις καθορίζει τα όρια των περιοχών αυτών;»

Επί του προδικαστικού ερωτήματος

- 12 Επισημαίνεται, κατ' αρχάς, ότι το προδικαστικό ζήτημα ερμηνείας αφορά μόνον το στάδιο 1 της διαδικασίας χαρακτηρισμού των φυσικών τόπων ως ΕΖΔ, στο οποίο αναφέρεται το άρθρο 4, παράγραφος 1, της οδηγίας περί οικοτόπων.

- 13 Η διάταξη αυτή προβλέπει ότι κάθε κράτος μέλος, βασιζόμενο στα κριτήρια που ορίζονται στο παράρτημα III (στάδιο 1) και στις σχετικές επιστημονικές πληροφορίες, προτείνει έναν κατάλογο τόπων, όπου αναγράφεται ποιοι τύποι φυσικών οικοτόπων από τους απαριθμούμενους στο παράρτημα I και ποια τοπικά είδη από τα απαριθμούμενα στο παράρτημα II απαντούν στους εν λόγω τόπους, και τον διαβιβάζει στην Επιτροπή.
- 14 Το παράρτημα III της οδηγίας περί οικοτόπων, το οποίο αφορά τα κριτήρια επιλογής των περιοχών που μπορεί να αναγνωριστούν ως περιοχές κοινοτικού ενδιαφέροντος και να χαρακτηριστούν ως ΕΖΔ, απαριθμεί, όσον αφορά το στάδιο 1, τα κριτήρια αξιολογήσεως σε εθνικό επίπεδο της σχετικής σημασίας των περιοχών για κάθε τύπο φυσικού οικοτόπου του παραρτήματος I και για κάθε είδος του παραρτήματος II.
- 15 Τα κριτήρια αυτά αξιολογήσεως έχουν καθοριστεί αποκλειστικώς βάσει του σκοπού διατηρήσεως των φυσικών οικοτόπων ή της άγριας χλωρίδας και πανίδας που απαριθμούνται, αντιστοίχως, στο παράρτημα I ή στο παράρτημα II.
- 16 Επομένως, το άρθρο 4, παράγραφος 1, της οδηγίας περί οικοτόπων δεν προβλέπει αφ' εαυτού τη συνεκτίμηση άλλων επιταγών πλην αυτών που αφορούν τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων και της άγριας χλωρίδας και πανίδας, κατά την επιλογή και την οριοθέτηση των τόπων που πρέπει να προταθούν στην Επιτροπή ως τόποι δυνάμενοι να θεωρηθούν κοινοτικής σημασίας.
- 17 Η FCS υποστηρίζει ότι ο εντοπισμός και η οριοθέτηση των τόπων που πρέπει να διαβιβασθούν στην Επιτροπή ώστε να χαρακτηρισθούν ως ΕΖΔ, όπως επιβάλλει το άρθρο 4, παράγραφος 1, της οδηγίας περί οικοτόπων, αποτελούν μέτρο ληφθέν σύμφωνα με την οδηγία αυτή, υπό την έννοια του άρθρου της 2, παράγραφος 3. Επομένως, η διάταξη αυτή επιβάλλει στα κράτη μέλη την υποχρέωση να λαμβάνουν υπόψη τις οικονομικές, κοινωνικές και πολιτιστικές απαιτήσεις, καθώς και τις περιφερειακές και τοπικές ιδιομορφίες, οσάκις εφαρμόζουν τα κριτήρια του παραρτήματος III της εν λόγω οδηγίας προκειμένου να καταρτίσουν τον κατάλογο των τόπων που πρέπει να διαβιβάσουν στην Επιτροπή.

- 18 Κατά τη Φινλανδική Κυβέρνηση, ένα κράτος μέλος έχει την ευχέρεια, οσάκις προτείνει στην Επιτροπή κατάλογο τόπων, να λαμβάνει υπόψη του τις οικονομικές, κοινωνικές και πολιτιστικές απαιτήσεις, καθώς και τις περιφερειακές και τοπικές ιδιομορφίες, εφόσον δεν διακυβεύεται η υλοποίηση των σχετικών με την προστασία της φύσεως σκοπών της οδηγίας περί οικοτόπων. Η κυβέρνηση αυτή επισημαίνει, ως παράδειγμα, ότι είναι δυνατόν να υπάρχει στο έδαφος ενός κράτους μέλους ένας τόσο μεγάλος αριθμός τόπων δυναμένων να θεωρηθούν κοινοτικής σημασίας, ώστε το κράτος αυτό να μπορεί να αποκλείσει μερικούς από τον προτεινόμενο κατάλογό του χωρίς να θέσει σε κίνδυνο την υλοποίηση των εν λόγω σκοπών.
- 19 Συναφώς, πρέπει να υπομνησθεί ότι το άρθρο 3, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, της οδηγίας περί οικοτόπων προβλέπει τη σύσταση ενός συνεκτικού ευρωπαϊκού οικολογικού δικτύου ΕΖΔ, επονομαζομένου «Natura 2000», το οποίο αποτελείται από τους τόπους όπου ευρίσκονται τύποι φυσικών οικοτόπων που απαριθμούνται στο παράρτημα Ι και από τους οικοτόπους των ειδών που απαριθμούνται στο παράρτημα ΙΙ και το οποίο πρέπει να διασφαλίζει τη διατήρηση ή, ενδεχομένως, την αποκατάσταση σε ικανοποιητική κατάσταση διατήρησης, των οικείων τύπων φυσικών οικοτόπων και των οικείων οικοτόπων των ειδών στην περιοχή της φυσικής κατανομής των ειδών αυτών.
- 20 Υπενθυμίζεται επίσης ότι το άρθρο 4 της οδηγίας περί οικοτόπων καθιερώνει μια διαδικασία χαρακτηρισμού των φυσικών τόπων ως ΕΖΔ, η οποία περιλαμβάνει πλείονες φάσεις με ορισμένα έννομα αποτελέσματα και η οποία πρέπει, μεταξύ άλλων, να καταστήσει δυνατή την εγκαθίδρυση του εν λόγω δικτύου «Natura 2000», όπως προκύπτει από το άρθρο 3, παράγραφος 2, της ίδιας αυτής οδηγίας.
- 21 Ειδικότερα, το άρθρο 4, παράγραφος 2, πρώτο εδάφιο, της οδηγίας περί οικοτόπων ορίζει ότι η Επιτροπή καταρτίζει, βάσει των καταλόγων των κρατών μελών και σε συμφωνία με καθένα από τα κράτη μέλη, σχέδιο καταλόγου τόπων κοινοτικής σημασίας.
- 22 Για την κατάρτιση σχεδίου καταλόγου τόπων κοινοτικής σημασίας, ώστε να επιτύχει τη σύσταση ενός συνεκτικού ευρωπαϊκού οικολογικού δικτύου ΕΖΔ, η Επιτροπή

πρέπει να διαθέτει πλήρη καταγραφή των τόπων που παρουσιάζουν, σε εθνικό επίπεδο, ουσιώδες οικολογικό ενδιαφέρον όσον αφορά τον σκοπό της διατηρήσεως των φυσικών οικοτόπων καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας τον οποίο επιδιώκει η οδηγία περί οικοτόπων. Προς τούτο, η εν λόγω καταγραφή γίνεται βάσει των κριτηρίων που καθορίζει το παράρτημα ΙΙΙ (στάδιο 1) της οδηγίας αυτής.

- 23 Εξάλλου, μόνον κατά τον τρόπο αυτόν είναι δυνατή η υλοποίηση του σκοπού που εκτίθεται στο άρθρο 3, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, της οδηγίας περί οικοτόπων και συνίσταται στη διατήρηση ή στην αποκατάσταση σε ικανοποιητική κατάσταση διατηρήσεως των οικείων τύπων φυσικών οικοτόπων και των οικείων οικοτόπων των ειδών στην περιοχή της φυσικής κατανομής των ειδών αυτών, η οποία μπορεί να βρίσκεται εκατέρωθεν των συνόρων δύο ή πλειόνων κρατών της Κοινότητας. Πράγματι, από το άρθρο 1, στοιχεία ε' και θ', της οδηγίας περί οικοτόπων, σε συνδυασμό με το άρθρο της 2, παράγραφος 1, προκύπτει ότι η ικανοποιητική κατάσταση διατηρήσεως ενός οικοτόπου ή ενός είδους πρέπει να εκτιμάται σε σχέση με το σύνολο του ευρωπαϊκού εδάφους των κρατών μελών όπου έχει εφαρμογή η Συνθήκη. Έτσι, λαμβανομένου υπόψη του ότι ένα κράτος μέλος δεν είναι σε θέση, οσάκις καταρτίζει τον εθνικό κατάλογο τόπων, να έχει ακριβή και εμπεριστατωμένη γνώση της καταστάσεως των οικοτόπων εντός των λοιπών κρατών μελών, δεν μπορεί, από μόνο του, είτε λόγω οικονομικών, κοινωνικών και πολιτιστικών απαιτήσεων, είτε λόγω περιφερειακών και τοπικών ιδιομορφιών, να αποκλείει τόπους έχοντες, σε εθνικό επίπεδο, οικολογικό ενδιαφέρον το οποίο είναι ουσιώδες όσον αφορά τον σκοπό της διατηρήσεως, διότι ειδάλλως θα έθετε σε κίνδυνο την υλοποίηση του σκοπού αυτού σε κοινοτικό επίπεδο.
- 24 Ειδικότερα, αν τα κράτη μέλη μπορούσαν να λαμβάνουν υπόψη τις οικονομικές, κοινωνικές και πολιτιστικές απαιτήσεις, καθώς και τις περιφερειακές και τοπικές ιδιομορφίες, κατά την επιλογή και την οριοθέτηση των τόπων που πρέπει να περιλάβουν στον κατάλογο τον οποίο, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 4, παράγραφος 1, της οδηγίας περί οικοτόπων, πρέπει να καταρτίζουν και να διαβιβάζουν στην Επιτροπή, η Επιτροπή δεν θα ήταν βέβαιη ότι διαθέτει πλήρη καταγραφή των τόπων που μπορούν να αποτελέσουν ΕΖΔ και θα κινδύνευε να μην επιτευχθεί ο σκοπός της συγκροτήσεως ενός συνεκτικού ευρωπαϊκού οικολογικού δικτύου.
- 25 Συνεπώς, στο υποβληθέν ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 4, παράγραφος 1, της οδηγίας περί οικοτόπων έχει την έννοια ότι ένα κράτος μέλος δεν

μπορεί να λαμβάνει υπόψη του τις οικονομικές, κοινωνικές και πολιτιστικές απαιτήσεις, καθώς και τις περιφερειακές και τοπικές ιδιομορφίες, τις οποίες αναφέρει το άρθρο 2, παράγραφος 3, της εν λόγω οδηγίας, κατά την επιλογή και την οριοθέτηση των τόπων που πρέπει να προτείνει στην Επιτροπή ως τόπους δυναμένους να χαρακτηρισθούν κοινοτικής σημασίας.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 26 Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου, η Φινλανδική Κυβέρνηση και η Επιτροπή, που κατέθεσαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, δεν αποδίδονται. Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπύπτοντος που ανέκλυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ

κρίνοντας επί του ερωτήματος που του υπέβαλε με διάταξη της 21ης Ιουλίου 1998 το High Court of Justice (England and Wales), Queen's Bench Division (Divisional Court), αποφαινεται:

Το άρθρο 4, παράγραφος 1, της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21ης Μαΐου 1992, για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων καθώς και της άγριας

πανίδας και χλωρίδας, έχει την έννοια ότι ένα κράτος μέλος δεν μπορεί να λαμβάνει υπόψη του τις οικονομικές, κοινωνικές και πολιτιστικές απαιτήσεις, καθώς και τις περιφερειακές και τοπικές ιδιομορφίες, τις οποίες αναφέρει το άρθρο 2, παράγραφος 3, της εν λόγω οδηγίας, κατά την επιλογή και την οριοθέτηση των τόπων που πρέπει να προτείνει στην Επιτροπή ως τόπους δυναμένους να χαρακτηρισθούν κοινοτικής σημασίας.

Rodríguez Iglesias

Gulmann

Wathelet

Σκουρής

Edward

Puissochet

Jann

Sevón

Schintgen

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 7 Νοεμβρίου 2000.

Ο Γραμματέας

Ο Πρόεδρος

R. Grass

G. C. Rodríguez Iglesias